

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ: ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ І ТРАКТУВАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Заналізовано одні з основних проблем фразеології, а саме: трактування, доцільне використання та коректність перекладу фразеологізмів. Запропоновано використання фразеологізмів для покращення мовлення.

Ключові слова: фразеологізм, українська фразеологія, семантика, стилістичні помилки, кальковані фразеологізми.

Abstract

One of the main problems frazeolohiy, namely treatment, appropriate use and correct translation. The use of phraseology to improve our speech.

Keywords: phraseologism, Ukrainian phraseology, semantics, stylistic errors, calked phraseologisms.

Українська фразеологія формувалася впродовж багатовікового історичного розвитку мовотворчості нашого народу, його зв'язків з іншими етносами. Фразеологізми найповніше й образно відображають матеріальне й духовне життя народу. Вони окреслюють не тільки предметну, а й естетичну інформацію: пробуджують уяву, викликають переживання у слухачів, прикрашають мову, передають дух народу. Їх вживають майже в усіх стилях мовлення, вони мають чітко виражене стильове призначення, яке залежить від наявності емоційного забарвлення [1].

Фразеологізми – це багатющий скарб української народної творчості, які можуть прикрашати, поглиблювати, урізноманітнювати наше мовлення щодня. Часто користуючись фразеологізмами в повсякденній мові, ми навіть не помічаємо цього, не замислюємося, як скласти речення з фразеологізмом, просто вимовляємо його автоматично, адже крилаті вирази знайомі і звичні кожній людині з дитинства. Багато з них прийшли до нас з легенд і казок, з інших мов та епох.[2]

Проте, як би не були нам знайомі фразеологізми, ми часто допускаємося помилок. Незнання точної семантики, лексико-граматичного складу, експресивно-стилістичних особливостей, сфери вживання призводять до стилістичних помилок. Поширеною помилкою є неправильний переклад з інших мов. Тому метою нашої доповіді є аналіз поширених калькованих фразеологізмів із російської мови, їхнє правильне вживання в українській мові.

Одразу зазначимо, що за початковий варіант беремо кальку українською з російської мови.

1. Неправильно: *душі не чаяти* – правильно: *душі не чути*.

Так говорять у тому разі, коли дуже люблять чи жаліють когось або хоча б дуже захоплені кимось, напр.: *Татусик за своєю молодшою донечкою **душі не чув***.

Як бачимо, фразеологізм «душі не чути» вживається для позначення дуже близьких стосунків між батьками й дітьми, чоловіком і дружиною, найкращими друзями.

2. Неправильно: *не знайти днем із вогнем* – правильно: *і вдень зі свічкою не знайдеш*.

Значення обох фразеологізмів досить прозоре: важко чи неможливо щось відшукати, напр.: *Мати **вміла так сховати цукерки, що, здавалося, і вдень зі свічкою не знайдеш***.

3. Неправильно: *Плювати в стелю* – правильно: *байдики бити* та його синоніми.

Це приклад фразеологізму, де форма в обох мовах геть не збігається. Тож підібраний відповідник лише за значенням – ледарювати, напр.: *Якби хлопці **байдиків не били**, то давно вже б склали екзаменаційну сесію та лежали б догоричерева на пляжі, а так це й досі мозолять очі викладачам*.

4. Неправильно: *Попасти впросак* – правильно: *пошитися в дурні*.

Це також різні за формою фразеологізми зі спільним значенням – осоромитися, дати себе обманути, напр.: *Говорять, що розум – це запорука того, щоб **не пошитися в дурні***.

5. Неправильно: *під відкритим небом* – правильно: *просто неба*.

Значення зрозуміле: не мати прикриття, напр.: *Не знайшов він виходу з лісу і довелося ночувати йому просто неба.*

Коли фразеологізми вживають неправильно, вони перестають бути засобом образності й виразності і псують усний чи письмовий текст так само, як помилки лексичні чи граматичні.

А зараз порівняймо, як фразеологізми можуть прикрасити нашу мову, якщо їх використовувати правильно.

1) *Моєму товаришу не треба витрачати гроші просто так.*

Моєму товаришу не треба кидати гроші на вітер.

2) *Друзі набешкетували і домовились, що про те, що сталося, ніхто не буде розповідати.*

*Друзі набешкетували і домовились, щоб про те, що сталося ніхто **ані пари з уст.***

3) *Розсердившись, він вирішив рішуче протидіяти їм.*

*Розсердившись, він вирішив їм **дати відкоша.***

4) *Дуже добре знали хлопці ці міся.*

***Як свої п'ять пальців** знали хлопці ці міся.*

5) *Щоб змінити своє життя, іноді доводиться унеможливити повернення назад.*

*Щоб змінити своє життя, іноді доводиться **спалювати за собою мости.***

Отже, кальковані фразеологізми потребують осмислення, сприйняття й редагування в українській мові. Фразеологізми функціонують у мові в тісному зв'язку з лексикою, їхнє вивчення допомагає краще пізнати колоритність та красу нашої мови. Знайомство з українською фразеологією дає нам можливість глибше зрозуміти історію і характер нашого народу. В українських фразеологізмах відобразилися історичні події, виразилося народне ставлення до них [1].

Знання фразеологічних скарбів української мови, розуміння їх, правильне вживання є безсумнівним показником культури емоційного мовлення. Фразеологізми передають не тільки предметну, а й естетичну інформацію. Тому необхідно виробляти навички вмілого вживання фразеологізмів у повсякденній мовній практиці. Робота з фразеологізмами дає змогу розширити фразеологічний запас, ознайомити з нормами етикету в спілкуванні, з особливостями українського національного етикету, сприяє реалізації комунікативної та діяльнісної змістових ліній навчання української мови. Фразеологізми, їх приклади – це багатющий матеріал, який надає нашому мовленню образності, колоритності та оригінальності [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua/2015>.

2. Медведєв Ф. П. Українська фразеологія : чому ми так говоримо / Ф. П. Медведєв : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://metodportal.com>

Сорока Сергій Юрійович – студент групи ІІІ-16Б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: **Радомська Людмила Анатоліївна** — канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Soroka Sergiy Y. - Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: **Radomska Lyudmila A.** — Ph.D., senior lecturer in linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.